

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ षष्ठमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे षष्ठमः प्रश्नः ॥

सुमिधो यजति वसन्तमेवर्तूनामव रुन्दे तनूनपातं यजति
ग्रीष्ममेवाव रुन्दे इडो यजति वर्षा एवाव रुन्दे बर्हिर्यजति
शरदमेवाव रुन्दे स्वाहाकारं यजति हेमन्तमेवाव रुन्दे
तस्मात्स्वाहाकृता हेमन्पशवोऽव सीदन्ति सुमिधो यजत्युषसं
एव देवतानामव रुन्दे तनूनपातं यजति यज्ञमेवाव रुन्दे ॥ १ ॥

इडो यजति पशूमेवाव रुन्दे बर्हिर्यजति प्रजामेवाव
रुन्दे सुमानयत उपभृतस्तेजो वा आज्यम्प्रजा बर्हिः
प्रजास्वेव तेजो दधाति स्वाहाकारं यजति वाचमेवाव
रुन्दे दश सम्पद्यन्ते दशाखरा विराड्विराजैवान्नाद्यमव
रुन्दे सुमिधो यजत्यस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठति तनूनपातं
यजति ॥ २ ॥

यज्ञ एवान्तरिख्ये प्रति तिष्ठतीडो यजति पशुष्वेव
प्रति तिष्ठति बर्हिर्यजति य एव देवयानाः पन्थानस्तेष्वेव

प्रति तिष्ठति स्वाहाकारं यजति सुवर्ग एव लोके प्रति
 तिष्ठत्येतावन्तो वै देवलोकास्तेष्वेव यथापूर्वम्प्रति तिष्ठति
 देवासुरा एषु लोकेष्वस्पर्धन्त ते देवाः प्रयाजैरेभ्यो
 लोकेभ्योऽसुरान्प्राणुदन्त तत्प्रयाजानाम्॥३॥

प्रयाजत्वं यस्यैवं विदुषः प्रयाजा इज्यन्ते प्रैभ्यो
 लोकेभ्यो भ्रातृव्यानुदतेऽभिक्रामं जुहोत्यभिजित्यै यो वै
 प्रयाजानाम्मिथुनं वेद प्र प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते समिधो
 बह्नीरिव यजति तनूनपातमेकमिव मिथुनं तदिडो बह्नीरिव
 यजति बर्हिरेकमिव मिथुनं तदेतद्वै प्रयाजानाम्मिथुनम् य
 एवं वेद प्र॥४॥

प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते देवानां वा अनिष्टा देवता
 आसन्नथासुरा यज्ञमजिघांसन्ते देवा गायत्रीं व्यौहन्
 पश्चात्खराणि प्राचीनानि त्रीणि प्रतीचीनानि ततो वर्म
 यज्ञायाभवद्वर्म यजमानाय यत्प्रयाजानूयाजा इज्यन्ते
 वर्मेव तद्यज्ञाय क्रियते वर्म यजमानाय भ्रातृव्याभिभूत्यै
 तस्माद्वरूथम्पुरस्ताद्वर्षीयः पश्चाद्धर्षीयो देवा वै पुरा
 रख्वाभ्यः॥५॥

इति स्वाहाका॒रेण॑ प्रया॒जेषु॑ य॒ज्ञः॑ स॒ऽस्थाप्य॑मपश्य॒न्तः॑
 स्वा॒हाका॒रेण॑ प्रया॒जेषु॑ सम॑स्थापयन्वि वा ए॒तद्य॒ज्ञं छिन्द॑न्ति
 यत्स्वा॒हाका॒रेण॑ प्रया॒जेषु॑ स॒ऽस्थापय॑न्ति प्रया॒जानि॒ष्ट्वा
 ह॒वीः॑ष्य॒भि घा॑रयति य॒ज्ञस्य॑ सन्त॑त्या अथो ह॒विरे॒वाक॑रथो
 यथापूर्वमु॒पैति॑ पि॒ता वै प्र॑याजाः प्र॒जानू॒याजा॑ यत्प्र॒याजा॑नि॒ष्ट्वा
 ह॒वीः॑ष्य॒भिघा॑रयति पि॒तैव॑ तत्पु॒त्रेण॑ साधा॑रणम्॥६॥

कुरु॒ते तस्मा॑दाहु॒र्यश्चै॒वं वेद॑ यश्च न क॒था पु॒त्रस्य॑
 के॒वलं क॒था साधा॑रणम्पि॒तुरित्य॑स्क॒न्नमे॒व तद्य॒त्प्रया॒जेष्विष्टे॑षु
 स्क॒न्दति॑ गाय॒त्र्यैव॑ तेन॒ गर्भं॑ धत्ते सा प्र॒जाम्प॒शून् यज॑मानाय
 प्र ज॑नयति॥७॥

य॒जति॑ य॒ज्ञमे॒वाव॑रुन्धे तनून॑पातं यजति प्रया॒जाना॑मे॒वं वेद॑ प्र र॒ख्यौभ्यः॑
 साधा॑रणम्पञ्च॒त्रिंशच्च॑॥१॥

[१]

च॒र॒ख्यु॒षी वा ए॒ते य॒ज्ञस्य॑ यदाज्य॑भागौ यदाज्य॑भागौ
 यज॑ति च॒र॒ख्यु॒षी ए॒व तद्य॒ज्ञस्य॑ प्रति॑ दधाति पूर्वा॒र्धे जु॑होति
 तस्मा॑त्पूर्वा॒र्धे च॒र॒ख्यु॒षी प्र॒बाहु॑गु॒जुहोति॑ तस्मा॑त्प्र॒बाहु॑क्र॒ख्यु॒षी
 दे॒वलो॒कं वा अ॒ग्निना॑ यज॑मा॒नोऽनु॑ पश्यति पि॒तृलो॒कः॑
 सोमे॑नोत्तरा॒र्धेऽग्नये॑ जुहोति द॒रि॒षिणा॒र्धे सोमा॑यै॒वमि॒व

हीमौ लो॒काव॒नयो॑र्लो॒कयो॒रनु॒ख्यात्यै॒ राजा॑नौ वा ए॒तौ
दे॒वता॑नाम्॥८॥

यद्ग्री॒षोमा॑वन्त॒रा दे॒वता॑ इज्येते दे॒वता॑नां वि॒धृत्यै॒
तस्मा॒द्राज्ञा॑ मनु॒ष्या वि॒धृता ब्र॒ह्मवा॒दिनो॑ वदन्ति किं तद्य॒ज्ञे
यज॑मानः कुरुते येना॒न्यतो॑दतश्च प॒शून्दा॒धारो॑भयतो॑दतश्चेत्यृच॑म॒न॒
जुषा॑णेन यजति तेना॒न्यतो॑दतो दाधा॒रर्चम॑नूच्य ह॒विषं ऋ॒चा
य॑जति तेनो॑भयतो॑दतो दाधार मूर्ध॑न्वती पुरोनुवा॒क्या भवति॑
मूर्धा॑नमे॒वैनं॑ समा॒नानां॑ करोति॥९॥

नि॒युत्वंत्या॑ यजति भ्रातृ॒व्यस्यै॒व प॒शून्नि यु॑वते के॒शिनं॑
ह दा॒भ्यं के॒शी सात्य॑कामिरुवाच स॒प्तप॑दां ते शक्नो॒तीं॑
श्वो य॒ज्ञे प्र॑यो॒क्तासे॒ यस्यै॑ वी॒र्येण॑ प्र जा॒तान्भ्रातृ॑व्यान्नुदते
प्रति॑ जनि॒ष्यमा॑णान् यस्यै॑ वी॒र्येणो॑भयो॑र्लो॒कयो॒ज्योति॑र्धत्ते
यस्यै॑ वी॒र्येण॑ पूर्वा॒र्धेनान॑ङ्घ्रान्भुनक्ति जघना॒र्धेन॑ धे॒नुरिति॑
पुरस्ता॑ल्लक्ष्मा पुरोनुवा॒क्या भवति॑ जा॒ताने॒व भ्रातृ॑व्यान्प्र
णु॑दत उपरि॑ष्टाल्लक्ष्मा॥१०॥

या॒ज्या जनि॒ष्यमा॑णाने॒व प्रति॑ नुदते पुरस्ता॑ल्लक्ष्मा
पुरोनुवा॒क्या भवत्य॑स्मिन्ने॒व लो॒के ज्योति॑र्धत्त उपरि॑ष्टाल्लक्ष्मा

या॒ज्या॑मु॒ष्मिन्ने॒व लो॒के ज्योति॑र्धत्ते ज्योति॑ष्मन्तावस्मा इ॒मौ
लो॒कौ भ॑वतो॒ य ए॒वं वेद॑ पुरस्ता॑ल्लक्ष्मा पुरो॒नुवा॒क्या
भव॑ति॒ तस्मा॑त्पूर्व॒र्धेना॑न॒ङ्घ्रान्भु॑नक्त्युपरि॑ष्टाल्लक्ष्मा या॒ज्या
तस्मा॑ञ्जघना॒र्धेन॑ धे॒नुर्य॑ ए॒वं वेद॑ भुङ्क्ते ए॒नमे॒तौ वज्र॑ आज्यं
वज्र॑ आज्य॑भागौ॥११॥

वज्रो॑ वषट्कारस्त्रिवृ॒तमे॒व वज्र॑ सम्भृत्य॒ भ्रातृ॑व्याय
प्र ह॑रत्य॒छम्ब॑द्वारम॒पगूर्य॑ वषट्करोति॒ स्तृत्यै॑ गाय॒त्री
पुरो॒नुवा॒क्या भ॑वति त्रिष्टु॒ग्या॒ज्या ब्रह्म॑न्ने॒व ख॒त्रम॒न्वार॑म्भयति॒
तस्मा॑द्वाह्म॒णो मुख्यो॑ मुख्यो॑ भवति॒ य ए॒वं वेद॑
प्रैवैन॑म्पुरो॒नुवा॒क्याया॑ह॒ प्र ण॑यति या॒ज्यया॑ ग॒मय॑ति
वषट्कारेणै॒वैन॑म्पुरो॒नुवा॒क्याया॑ दत्ते॒ प्र य॑च्छति या॒ज्यया॑
प्रति॑॥१२॥

व॒षट्कारे॑ण॒ स्थाप॑यति त्रि॒पदा॑ पुरो॒नुवा॒क्या भ॑वति॒
त्रय॑ इ॒मे लो॒का ए॒ष्वेव॑ लो॒केषु॑ प्रति॑ तिष्ठति॒ चतु॑ष्पदा
या॒ज्या चतु॑ष्पद ए॒व प॒शून॑व॒ रुन्दे॑ द्य॒खरो॑ वषट्कारो
द्वि॒पाद्य॑ज॒मानः॑ प॒शुष्वे॒वोपरि॑ष्टात्प्रति॑ तिष्ठति॒ गाय॒त्री
पुरो॒नुवा॒क्या भ॑वति त्रिष्टु॒ग्या॒ज्यैषा॑ वै स॒प्तप॑दा॒ शक्नो॑री॒ यद्वा
ए॒तया॑ दे॒वा अशि॑ख॒न्तद॑शक्नु॒वन् य ए॒वं वेद॑ श॒क्रोत्ये॒व

यच्छिख्यति॥१३॥

देवतानाङ्करोत्युपरिष्ठाक्ष्माऽऽज्यभागौ प्रति शक्रोत्येव द्वे च॥२॥ [२]

प्रजापतिर्देवेभ्यो यज्ञान्व्यादिशत्स आत्मन्नाज्यमधत्त
तं देवा अब्रुवन्नेष वाव यज्ञो यदाज्यमप्येव नोत्रास्त्विति
सोऽब्रवीद्यजान् व आज्यभागावुप स्तृणानभि घारयानिति
तस्माद्यजन्त्याज्यभागावुप स्तृणन्त्यभि घारयन्ति
ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्मात्सत्याद्यातयामान्यन्यानि
हवीःष्ययातयाममाज्यमिति प्राजापत्यम्॥१४॥

इति ब्रूयादयातयामा हि देवानां प्रजापतिरिति छन्दांसि
देवेभ्योऽपाक्रामन्न वोऽभागानि हव्यं वक्ष्याम इति तेभ्यं
एतच्चतुरवत्तमधारयन्पुरोनुवाक्यायै याज्यायै देवतायै
वषट्काराय यच्चतुरवत्तं जुहोति छन्दांस्येव तत्प्रीणाति
तान्यस्य प्रीतानि देवेभ्यो हव्यं वहन्त्यङ्गिरसो वा इत
उत्तमाः सुवर्गं लोकमायन्तदृषयो यज्ञवास्त्वभ्यवायन्ते॥१५॥

अपश्यन्पुरोडाशं कूर्मम्भूतः सर्पन्तं तमब्रुवन्निन्द्राय
धियस्व बृहस्पतये धियस्व विश्वेभ्यो देवेभ्यो धियस्वेति
स नाधियत् तमब्रुवन्नग्रये धियस्वेति सोऽग्रयेऽधियत्

यदा॑ग्रेयो॑ऽष्टाक॑पालोऽमावा॑स्यायां च पौर्णमा॑स्यां चा॑च्युतो
भव॑न्ति सुव॑र्गस्य॑ लो॒कस्या॑भिजित्यै॑ तम॑ब्रुवन्कथाहा॑स्था
इत्यनु॑पाक्तोऽभूव॑मित्य॑ब्रवी॒द्यथा॑ख्योऽनु॑पाक्तः॥१६॥

अ॒वाच्छ॑त्ये॒वमवा॑र॒मित्यु॑परि॒ष्टाद॒भ्यज्या॑धस्ता॒दुपा॑नक्ति
सुव॑र्गस्य॑ लो॒कस्य॑ सम॑ष्ट्यै॒ सर्वा॑णि क॒पाला॑न्य॒भि
प्र॑थयति॒ ताव॑तः पुरो॒डाशा॑न॒मुष्मि॑ल्लो॒कैऽभि॑ ज॒यति॒ यो
विद॑ग्धः स नैर्ः॑ऋतो योऽश्रु॑तः स रौ॒द्रो यः श्रु॑तः स
सदे॑वस्तस्मा॒दवि॑दहता श्रुत॑कृत्यः सदे॒वत्वाय॑ भस्म॑ना॒भि
वा॑सयति॒ तस्मा॑न्मा॒ः सेना॑स्थि॒ छुन्नं॑ वेदे॒नाभि॑ वा॑सयति॒
तस्मा॑त्॥१७॥

केशैः॑ शिर॑श्छुन्नं प्रच्यु॑तं वा ए॒तद॒स्मालो॒काद॑गतं
देव॑लो॒कं यच्छ्रु॑तः॑ ह॒विरन॑भिघारितमभिघार्यो॒द्वा॑सयति
देव॑त्रैवैन॑द्गमयति॒ यद्येकं॑ क॒पालं॑ नश्ये॒देको॒ मासः॑
संव॑त्सरस्यान॑वेतः स्यादथ॒ यज॑मानः प्र मी॑येत॒ यद्वे॒ नश्ये॑तां
द्वौ मा॑सौ संव॑त्सरस्यान॑वेतौ स्याता॒मथ॒ यज॑मानः प्र मी॑येत
संख्या॑योद्वा॑सयति॒ यज॑मानस्य॥१८॥

गो॒पी॒थाय॑ यदि॒ नश्ये॑दाश्विनं द्वि॒कपा॑लं निर्व॑पेद्वावापृथि॒व्यमे॒व

वै देवानां भिषजौ ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोति
 द्यावापृथिव्यं एकंकपालो भवत्यनयोर्वा एतन्नश्यति
 यन्नश्यत्यनयोरेवैनद्विन्दति प्रतिष्ठित्यै॥१९॥

प्राजापत्यन्तेऽख्योऽनुपाक्तो वेदेनाभि वांसयति तस्माद्यजमानस्य द्वात्रिंशच्च॥३॥—[३]

देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति स्फ्यमा दत्ते प्रसूत्या
 अश्विनोर्बाहुभ्यामित्याहाश्विनौ हि देवानामध्वर्यू आस्ताम्
 पूष्णो हस्ताभ्यामित्याह यत्यै शतभृष्टिरसि वानस्पत्यो
 द्विषतो वध इत्याह वज्रमेव तत्सः श्यति भ्रातृव्याय
 प्रहरिष्यन्थस्तम्बयजुरहरत्येतावन्ती वै पृथिवी यावन्ती
 वेदिस्तस्या एतावन्त एव भ्रातृव्यं निर्भजति॥२०॥

तस्मान्नाभागं निर्भजन्ति त्रिर्हरति त्रयं इमे लोका एभ्य
 एवैनं लोकेभ्यो निर्भजति तूष्णीं चतुर्थः हरत्यपरिमितादेवैनं
 निर्भजत्युद्धन्ति यदेवास्या अमेध्यं तदपं हन्त्युद्धन्ति
 तस्मादोषधयः परा भवन्ति मूलं छिनत्ति भ्रातृव्यस्यैव मूलं
 छिनत्ति पितृदेवत्यातिखातेयतीं खनति प्रजापतिना॥२१॥

यज्ञमुखेन सम्मितामा प्रतिष्ठायै खनति यजमानमेव
 प्रतिष्ठां गमयति दक्षिणतो वर्षीयसीं करोति

देव॒य॒ज॒न॒स्यै॒व रू॒प॒म॒कृः पु॒री॒ष॒व॒तीं॑ क॒रो॒ति प्र॒जा वै पु॒श॒वः
 पु॒री॒ष॒म्प्र॒ज॒यै॒वैन॑म्प॒शुभिः॑ पु॒री॒ष॒व॒न्तं॑ क॒रो॒त्यु॒त्तर॑म्परि॒ग्रा॒ह॒म्परि॑
 गृ॒ह्णा॒त्ये॒ता॒व॒ती॒ वै पृ॒थि॒वी या॒व॒ती॒ वेदि॑स्तस्या॒ ए॒ता॒व॒त ए॒व
 भ्रातृ॑व्यं नि॒र्भ॒ज्या॒त्म॒न॒ उत्तर॑म्परि॒ग्रा॒ह॒म्परि॑ गृ॒ह्णा॒ति क्रू॒रमि॑व
 वै॥ २२॥

ए॒तत्क॑रोति॒ यद्वेदि॑ क॒रो॒ति धा अ॑सि स्व॒धा अ॒सीति॑
 यो॒यु॒प्यते॒ शान्त्यै॒ प्रो॒ख्य॑णी॒रा सा॑द॒य॒त्यापो॒ वै र॑ख्यो॒घ्नी
 र॒ख्य॑सा॒मप॑ह॒त्यै स्फ्य॑स्य॒ वर्त्म॑न्त्साद॒यति॑ य॒ज्ञस्य॒ संत॑त्यै॒ यं
 द्वि॒ष्या॒त्तं ध्या॑येच्छु॒चैवैन॑म॒र्पय॑ति॥ २३॥

भ॒जति॑ प्र॒जाप॑तिने॒व वै त्रय॑स्त्रि॒ंशच्च॑॥४॥ [४]

ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नो॑ वद॒न्त्य॒द्भिर्ह॒वीं॑षि प्रो॒ख्योः॑ के॒नाप॑ इति॒
 ब्र॒ह्म॒णेति॑ ब्रू॒याद॒द्भिर्ह्ये॒व ह॒वीं॑षि प्रो॒ख्यति॑ ब्र॒ह्म॒णाप॑
 इ॒ध्मा॒ब॒र्हिः प्रो॒ख्य॑ति॒ मे॒ध्य॑मे॒वैन॑त्क॒रोति॑ वेदि॒म्प्रो॒ख्य॑त्यृ॒ख्या
 वा ए॒षाऽलो॒मका॑ऽमे॒ध्या यद्वेदि॑र्मे॒ध्यामे॒वैना॑ क॒रोति॑ दि॒वे
 त्वा॒न्तरि॑ख्याय॒ त्वा पृ॒थि॒व्यै त्वेति॑ ब॒र्हि॒रा॒साद्य॑ प्र॥ २४॥

उ॒ख्य॑त्ये॒भ्य ए॒वैन॑ल्लो॒केभ्यः॑ प्रो॒ख्य॑ति॒ क्रू॒रमि॑व॒ वा
 ए॒तत्क॑रोति॒ यत्खन॑त्य॒पो नि॑ न॒यति॒ शान्त्यै॑ पु॒रस्ता॑त्प्र॒स्तरं॑

गृह्णाति मुख्यमेवैनं करोतीयन्तं गृह्णाति प्रजापतिना
 यज्ञमुखेन सम्मितम्बर्हिः स्तृणाति प्रजा वै बर्हिः पृथिवी
 वेदिः प्रजा एव पृथिव्याम्प्रति स्थापयत्यनन्तिदृश्रः स्तृणाति
 प्रजयैवैनम्पशुभिरनन्तिदृश्रं करोति॥२५॥

उत्तरम्बर्हिषः प्रस्तरः सादयति प्रजा वै बर्हिर्यजमानः
 प्रस्तरो यजमानमेवायजमानादुत्तरं करोति तस्माद्यजमानो-
 ऽयजमानादुत्तरोऽन्तर्दधाति व्यावृत्त्या अनक्ति हविष्कृतमेवैनः
 सुवर्गं लोकं गमयति त्रेधानक्ति त्रयं इमे लोका एभ्य एवैनं
 लोकेभ्योऽनक्ति न प्रति शृणाति यत्प्रतिशृणीयादनूर्ध्वम्भावुकं
 यजमानस्य स्यादुपरीव प्र हरति॥२६॥

उपरीव हि सुवर्गो लोको नि यच्छति वृष्टिमेवास्मै नि
 यच्छति नात्यग्रम्प्र हरेद्यदत्यग्रम्प्रहरेदत्यासारिण्यध्वर्यो-
 र्नाशुका स्यान्न पुरस्तात्प्रत्यस्येद्यत्पुरस्तात्प्रत्यस्येत्सुवर्गल्लोका
 नुदेत्प्राश्चम्प्र हरति यजमानमेव सुवर्गं लोकं गमयति न
 विष्वञ्चं वि युयाद्यद्विष्वञ्चं वियुयात्॥२७॥

स्यस्य जायेतोर्ध्वमुद्यौत्यूर्ध्वमिव हि पुंसः पुमानेवास्य
 जायते यत्स्फ्येन वोपवेषेण वा योयुष्येत स्तृतिरेवास्य सा

हस्तेन योयुष्यते यजमानस्य गोपीथाय ब्रह्मवादिनो वदन्ति
किं यज्ञस्य यजमान इति प्रस्तर इति तस्य क्व सुवर्गो
लोक इत्याहवनीय इति ब्रूयाद्यत्प्रस्तरमाहवनीये प्रहरति
यजमानमेव॥२८॥

सुवर्गं लोकं गमयति वि वा एतद्यजमानो लिशते
यत्प्रस्तरं योयुष्यन्ते बर्हिरनु प्रहरति शान्त्या अनारम्भण
इव वा एतर्ह्यध्वर्युः स ईश्वरो वैपनो भवितोर्ध्रुवासीतीमामभि
मृशतीयं वै ध्रुवाऽस्यामेव प्रति तिष्ठति न वैपनो
भवत्यगा(३)नग्रीदित्याह यद्वृयादगन्नग्निरित्यग्नावग्निं
गमयेन्निर्यजमानः सुवर्गाल्लोकाद्भजेदगन्नित्येव ब्रूयाद्यजमानमेव
सुवर्गं लोकं गमयति॥२९॥

आसाद्य प्रानतिदृशं करोति हरति वियुयाद्यजमानमेवाग्निरिति सप्तदश च॥५॥—[५]

अग्नेस्त्रयो ज्यायाः सो भ्रातर आसन्ते देवेभ्यो हव्यं वहन्तः
प्रामीयन्त सौऽग्निरविभेदित्थं वाव स्य आर्तिमारिष्यतीति
स निलायत सौऽपः प्राविशत्तं देवताः प्रैषमैच्छन्तम्मथस्यः
प्राब्रवीत्तमशपद्धियाधिया त्वा वध्यासुर्यो मा प्रावोच इति
तस्मान्मथस्य धियाधिया घ्नन्ति शप्तः॥३०॥

हि तमन्वविन्दन्तमब्रुवन्नुपं न आ वर्तस्व हव्यं
 नो वहेति सोऽब्रवीद्वरं वृणो यदेव गृहीतस्याहुतस्य
 बहिःपरिधिं स्कन्दात्तन्मे भ्रातृणाम्भागधेयमसदिति
 तस्माद्यद्गृहीतस्याहुतस्य बहिःपरिधिं स्कन्दति तेषां
 तद्भागधेयं तानेव तेन प्रीणाति परिधीन्परि दधाति
 रख्यसामपहृत्यै सः स्पर्शयति॥३१॥

रख्यसामनन्ववचाराय न पुरस्तात्परि दधात्यादित्यो
 ह्येवोद्यन्पुरस्ताद्रख्याः स्यपहन्त्यूर्ध्वं समिधावा दधात्युपरिष्ठादेव
 रख्याः स्यपं हन्ति यजुषान्यां तूष्णीमन्यामिमिथुनत्वाय द्वे
 आ दधाति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै ब्रह्मवादिनो वदन्ति
 स त्वे यजेत यो यज्ञस्यार्त्या वसीयान्थस्यादिति भूपतये
 स्वाहा भुवनपतये स्वाहा भूतानाम्॥३२॥

पतये स्वाहेति स्कन्नमनु मन्त्रयेत यज्ञस्यैव तदार्त्या
 यजमानो वसीयान्भवति भूयसीर्हि देवताः प्रीणाति जामि
 वा एतद्यज्ञस्य क्रियते यदन्वश्चौ पुरोडाशावुपाः श्रुयाजमन्तरा
 यजत्यजामित्वायाथौ मिथुनत्वायाग्निरमुष्मिल्लोक
 आसीद्यमोऽस्मिन्ते देवा अब्रुवन्नेतेमौ वि पर्यहामेत्यन्नाद्येन

देवा अग्निम्॥३३॥

उपामन्त्रयन्त राज्येन पितरो यमं तस्मादग्निर्देवानामन्नादो
यमः पितृणां राजा य एवं वेद प्र राज्यमन्नाद्यमाप्नोति
तस्मा एतद्भागधेयम्प्रायच्छन् यदग्नये स्विष्टकृतेऽवद्यन्ति
यदग्नये स्विष्टकृतेऽवद्यति भागधेयेनैव तद्रुद्रं समर्धयति
सकृत्सकृदव द्यति सकृदिव हि रुद्र उत्तरार्धादव द्यत्येषा
वै रुद्रस्य॥३४॥

दिक्स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते द्विरभि घारयति
चतुरवत्तस्यास्यै पशवो वै पूर्वा आहुतय एष रुद्रो
यदग्निर्यत्पूर्वा आहुतीरभि जुहुयाद्रुद्राय पशूनपि
दध्यादपशुर्यजमानः स्यादतिहाय पूर्वा आहुतीर्जुहोति
पशूनां गोपीथाय॥३५॥

शप्तः स्पर्शयति भूतानामग्निं रुद्रस्य सप्तत्रिंशच्च॥६॥

[६]

मनुः पृथिव्या यज्ञियमैच्छत्स घृतं निषिक्तमविन्दत्सो-
ऽब्रवीत्कोऽस्येश्वरो यज्ञेऽपि कर्तोरिति तावंब्रूताम्मित्रावरुणौ
गोरेवावर्मीश्वरौ कर्तौः स्व इति तौ ततो गां समैरयतां सा
यत्रयत्र न्यक्रामत्ततो घृतमपीडयत् तस्माद्धृतपद्मुच्यते तदस्यै

जन्मोपहृतं रथन्तरं सह पृथिव्येत्याह॥३६॥

इयं वै रथन्तरमिमामेव सहान्नाद्येनोप ह्वयत उपहृतं
वामदेव्यं सहान्तरिख्येणेत्याह पशवो वै वामदेव्यम्पशूनेव
सहान्तरिख्येणोप ह्वयत उपहृतम्बृहत्सह दिवेत्याहैरं वै
बृहदिरामेव सह दिवोप ह्वयत उपहृताः सप्त होत्रा इत्याह
होत्रा एवोप ह्वयत उपहृता धेनुः॥३७॥

सहर्षभेत्याह मिथुनमेवोप ह्वयत उपहृतो भूख्यः
सखेत्याह सोमपीथमेवोप ह्वयत उपहृतां (4) हो
इत्याहात्मानमेवोप ह्वयत आत्मा ह्युपहृतानां वसिष्ठ
इडामुप ह्वयते पशवो वा इडा पशूनेवोप ह्वयते चतुरुप
ह्वयते चतुष्पादो हि पशवो मानवीत्याह मनुर्ह्येताम्॥३८॥

अग्रेऽपश्यद्धृतपदीत्याह यदेवास्यै पदाद्धृतमपीड्यत
तस्मादेवमाह मैत्रावरुणीत्याह मित्रावरुणौ ह्येनां
समैरयताम्ब्रह्म देवकृतमुपहृतमित्याह ब्रह्मैवोप ह्वयते दैव्या
अध्वर्यव उपहृता उपहृता मनुष्या इत्याह देवमनुष्यानेवोप
ह्वयते य इमं यज्ञमवान् ये यज्ञपतिं वर्धनित्याह॥३९॥

यज्ञाय चैव यजमानाय चाशिषमा शास्त उपहृते

द्यावापृथिवी इत्याह द्यावापृथिवी एवोप ह्वयते पूर्वजे
 ऋतावरी इत्याह पूर्वजे ह्येते ऋतावरी देवी देवपुत्रे
 इत्याह देवी ह्येते देवपुत्रे उपहूतोऽयं यजमान इत्याह
 यजमानमेवोप ह्वयत उत्तरस्यां देवयज्यायामुपहूतो भूयसि
 हविष्करणे उपहूतो दिव्ये धामन्नुपहूतः॥४०॥

इत्याह प्रजा वा उत्तरा देवयज्या पशवो भूयो
 हविष्करणं सुवर्गो लोको दिव्यं धामेदमसीदमसीत्येव
 यज्ञस्य प्रियं धामोप ह्वयते विश्वमस्य प्रियमुपहूतमित्याहाच्छम्ब
 ह्वयते॥४१॥

आहु धेनुरेतां वर्धनित्याह धामन्नुपहूतश्चतुस्त्रिंशच्च॥७॥ [७]

पशवो वा इडां स्वयमा दत्ते काममेवात्मना पशूनामा
 दत्ते न ह्यन्यः कामम्पशूनाम्प्रयच्छति वाचस्पतये त्वा
 हुतम्प्राश्रमीत्याह वाचमेव भागधेयेन प्रीणाति सदसस्पतये
 त्वा हुतम्प्राश्रमीत्याह स्वगाकृत्यै चतुरवत्तम्भवति हविर्वै
 चतुरवत्तम्पशवश्चतुरवत्तं यद्धोता प्राश्रीयाद्धोता॥४२॥

आर्तिमार्च्छेद्यदग्नौ जुहुयाद्रुद्राय पशूनपि दध्यादपशुर्यजमान
 स्याद्वाचस्पतये त्वा हुतम्प्राश्रमीत्याह परोख्यमेवैनञ्जुहोति

सदसस्पतये त्वा हुतम्प्राश्नामीत्याह स्वगाकृत्यै प्राश्रन्ति
तीर्थ एव प्राश्रन्ति दखिणां ददाति तीर्थ एव दखिणां
ददाति वि वा एतद्यज्ञम्॥४३॥

छिन्दन्ति यन्मध्यतः प्राश्रन्त्यद्विर्मार्जयन्त आपो
वै सर्वा देवता देवताभिरेव यज्ञं सं तन्वन्ति देवा
वै यज्ञाद्रुद्रमन्तरायन्त्स यज्ञमविध्यत्तं देवा अभि
समंगच्छन्त कल्पतां न इदमिति तेऽब्रुवन्त्स्विष्टं वै न
इदम्भविष्यति यदिमं राधयिष्याम इति तत्स्विष्टकृतः
स्विष्टकृत्वन्तस्याविद्धं निः॥४४॥

अकृन्तन् यवेन सम्मितं तस्माद्यवमात्रमव द्येद्यज्यायो-
ऽवद्येद्रोपयेत्तद्यज्ञस्य यदुप च स्तृणीयादभि च
घारयेदुभयतः सः श्वायि कुर्यादवदायाभि घारयति द्विः
सम्पद्यते द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै यत्तिरश्चीनमतिहरेदनभिविद्ध
यज्ञस्याभि विध्येदग्रेण परि हरति तीर्थेनैव परि हरति
तत्पूष्णे पर्यहरन्तत्॥४५॥

पूषा प्राश्य दतोऽरुणत्तस्मात्पूषा प्रपिष्टभागोऽदन्तको हि
तं देवा अब्रुवन्वि वा अयमार्ध्यप्राशित्रियो वा अयमभूदिति

तद्बृहस्पतये पर्यहरन्सोऽबिभेद्बृहस्पतिरित्थं वाव स्य
 आर्तिमारिष्यतीति स एतम्मन्त्रमपश्यत्सूर्यस्य त्वा चख्षुषा
 प्रति पश्यामीत्यब्रवीन्न हि सूर्यस्य चख्षुः॥४६॥

किं च न हिनस्ति सोऽबिभेत्प्रतिगृह्णन्तम्मा हिःसिष्यतीति
 देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
 हस्ताभ्याम्प्रति गृह्णामीत्यब्रवीत्सवितुप्रसूत एवैनद्ब्रह्मणा
 देवताभिः प्रत्यगृह्णात्सोऽबिभेत्प्राश्नन्तम्मा हिःसिष्यतीत्यग्नेस्त्वा
 प्राश्नामीत्यब्रवीन्न ह्यग्नेरास्यं किं च न हिनस्ति सो-
 ऽबिभेत्॥४७॥

प्राशितम्मा हिःसिष्यतीति ब्राह्मणस्योदरेणेत्यब्रवीन्न
 हि ब्राह्मणस्योदरं किं च न हिनस्ति बृहस्पतेर्ब्रह्मणेति
 स हि ब्रह्मिष्ठोऽप वा एतस्मात्प्राणाः कामन्ति यः
 प्राशिन्नम्प्राश्नात्यद्विर्मार्जयित्वा प्राणान्धसम्मृशतेऽमृतं वै
 प्राणा अमृतमापः प्राणानेव यथास्थानमुप ह्वयते॥४८॥

प्राश्नीयाद्धोता यज्ञत्रिरहरन्तच्चख्षुरास्यंङ्किञ्च न हिनस्ति सोऽबिभेच्चतुश्चत्वारिंशच्च॥८॥[८]

अग्नीध आ दधात्यग्निमुखानेवर्तून्प्रीणाति समिधमा

दधात्युत्तरासामाहुतीनाम्प्रतिष्ठित्या अथो समिद्वत्येव
 जुहोति परिधीन्सम्मार्ष्टि पुनात्येवैनान्त्सकृत्संकृत्सम्मार्ष्टि
 पराङ्गिव ह्येतरर्हि यज्ञश्चतुः सम्पद्यते चतुष्पादः पशवः
 पशूनेवाव रुद्धे ब्रह्मन् स्थस्याम इत्याहात्र वा एतरर्हि
 यज्ञः श्रितः॥४९॥

यत्र ब्रह्मा यत्रैव यज्ञः श्रितस्तत एवैनमा रभते यद्धस्तेन
 प्रमीवेद्वेपुनः स्याद्यच्छीर्ष्णा शीर्षक्तिमान्स्याद्यत्तूष्णीमासीतास
 यज्ञः स्यात्प्र तिष्ठेत्येव ब्रूयाद्वाचि वै यज्ञः श्रितो यत्रैव यज्ञः
 श्रितस्तत एवैनं सम्प्र यच्छति देवं सवितरेतत्ते प्र॥५०॥

आहेत्याहु प्रसूत्यै बृहस्पतिर्ब्रह्मेत्याहु स हि ब्रह्मिष्ठः
 स यज्ञम्पाहि स यज्ञपतिम्पाहि स माम्पाहीत्याहु यज्ञाय
 यजमानायात्मने तेभ्य एवाशिषमा शास्तेऽनार्त्या आश्राव्याहु
 देवान् यजेति ब्रह्मवादिनो वदन्तीष्टा देवता अथ कतम एते
 देवा इति छन्दासीति ब्रूयाद्वायत्रीं त्रिष्टुभम्॥५१॥

जगतीमित्यथो खल्वाहुर्ब्राह्मणा वै छन्दासीति तानेव
 तद्यजति देवानां वा इष्टा देवता आसन्नथाग्निर्नोदज्वलत्तं
 देवा आहुतीभिरनूयाजेष्वन्वविन्दन् यदनूयाजान्
 यजत्यग्निमेव तत्समिन्द्र एतदुर्वै नामासुर आसीत्स

ए॒तर॒हि य॒ज्ञस्या॒शिष॑मवृ॒ङ्क्त॒ यद्व्यादे॒तत् ॥ ५२ ॥

उ॒ द्या॒वा॒पृथि॒वी भ॒द्रम॑भू॒दित्ये॒तदु॒मे॒वासुरं॑ य॒ज्ञस्या॒शिषं॑
गमयेदि॒दं द्या॒वा॒पृथि॒वी भ॒द्रम॑भू॒दित्ये॒व ब्रू॒याद्य॒ज॑मानमे॒व
य॒ज्ञस्या॒शिषं॑ममय॒त्याध॑र्मं सू॒क्तवा॒कमु॒त न॑मोवा॒कमि॒त्याहे॒दम॑रा॒श
वावै॒तदा॒होप॑श्रितो दि॒वः पृ॒थि॒व्यो॒रित्या॑ह द्या॒वा॒पृथि॒व्यो॒रहि॑
य॒ज्ञ उ॒प॑श्रित॒ ओम॑न्वती ते॒ऽस्मिन् य॒ज्ञे य॑ज॒मान॒
द्या॒वा॒पृथि॒वी ॥ ५३ ॥

स्ता॒मि॒त्या॒हाशि॑षमे॒वैता॒मा शा॑स्ते॒ यद्व्या॒थ्सू॒पाव॑सा॒ना
च॑ स्व॒ध्यव॑सा॒ना चेति॑ प्र॒मायु॑को॒ यज॑मानः स्याद्य॒दा हि
प्र॒मीय॑ते॒ऽथे॒मामु॑पाव॒स्यति॑ सू॒पच॑र॒णा च॑ स्व॒धिच॑र॒णा चेत्ये॒व
ब्रू॒याद्व॒रीय॑सीमे॒वास्मै॑ गव्यू॒तिमा॑ शा॑स्ते॒ न प्र॒मायु॑को भवति॒
तयो॑रा॒विद्य॒ग्निरि॒दं ह॒विर॑जुष॒तेत्या॑ह या अया॑क्ष्म ॥ ५४ ॥

दे॒वता॒स्ता अ॑रीर॒धामे॒ति वावै॒तदा॑ह॒ यन्न॑ निर्दि॒शेत्प्र॑ति॒वेशं॑
य॒ज्ञस्या॒शीर्ग॑च्छे॒दा शा॑स्ते॒ऽयं य॑ज॒मानो॒ऽसा॒वित्या॑ह
निर्दि॒श्यै॒वेन॑ सु॒वर्गं॑ लो॒कं ग॑मय॒त्यायु॑रा शा॑स्ते सु॒प्रजा॒स्त्वमा॑
शा॑स्त॒ इत्या॑हाशि॒षमे॒वैता॒मा शा॑स्ते स॒जात॑व॒नस्या॑मा शा॑स्त॒
इत्या॑ह प्रा॒णा वै सं॑जा॒ताः प्रा॒णाने॒व ॥ ५५ ॥

नान्तरैति तदग्निर्देवो देवेभ्यो वनते वयमग्नेर्मानुषा
 इत्याहाग्निर्देवेभ्यो वनुते वयम्मनुष्येभ्य इति वावैतदाहेह
 गतिर्वामस्येदं च नमो देवेभ्य इत्याह याश्चैव देवता यजति
 याश्च न ताभ्य एवोभयीभ्यो नमस्करोत्यात्मनोऽनात्यै॥५६॥

श्रितस्ते प्र त्रिष्टुभमेतद्यावापृथिवी या अयाक्ष्म प्राणानेव षट्त्वारिंशच्च॥९॥—[९]

देवा वै यज्ञस्य स्वगाकर्तारं नाविन्दन्ते शं
 युम्बार्हस्पत्यमब्रुवन्निमं नो यज्ञः स्वगा कुर्विति
 सोऽब्रवीद्वरं वृणौ यदेवाब्राह्मणोक्तोऽश्रद्धधानो यजातै
 सा मे यज्ञस्याशीरसदिति तस्माद्यदब्राह्मणोक्तो-
 ऽश्रद्धधानो यजते शं युमेव तस्य बार्हस्पत्यं
 यज्ञस्याशीर्गच्छत्येतन्ममेत्यब्रवीत्किम्मे प्रजायाः॥५७॥

इति योऽपगुरातै शतेन यातयाद्यो निहनत्सहस्रेण
 यातयाद्यो लोहितं करवद्यावतः प्रस्कद्य पांसून्त्संगृह्णात्तावतः
 संवत्सरान्पितृलोकं न प्र जानादिति तस्माद्ब्राह्मणाय नाप
 गुरेत न नि हन्यान्न लोहितं कुर्यादेतावता हैनसा भवति
 तच्छं योरा वृणीमह इत्याह यज्ञमेव तत्स्वगा करोति
 तत्॥५८॥

शं योरा वृणीमह इत्याह शं युमेव बारहस्पत्यम्भागधेयेन
 समर्धयति गातुं यज्ञाय गातुं यज्ञपतय इत्याहाशिषमेवैतामा
 शास्ते सोमं यजति रेत एव तद्धधाति त्वष्टारं यजति रेत
 एव हितं त्वष्टा रूपाणि वि करोति देवानाम्पत्नीर्यजति
 मिथुनत्वायाग्निं गृहपतिं यजति प्रतिष्ठित्यै जामि वा
 एतद्यज्ञस्य क्रियते॥५९॥

यदाज्येन प्रयाजा इज्यन्त आज्येन पत्नीसंयाजा
 ऋचमनूच्य पत्नीसंयाजानामृचा यजत्यजामित्वायाथो
 मिथुनत्वाय पङ्क्तिप्रायणो वै यज्ञः पङ्क्तुदयनः पञ्च प्रयाजा
 इज्यन्ते चत्वारः पत्नीसंयाजाः समिष्टयजुः पञ्चमम्पङ्क्तिमेवानु
 प्र यन्ति पङ्क्तिमनूद्यन्ति॥६०॥

प्रजायाः करोति तत्क्रियते त्रयस्त्रिंशच्च॥१०॥ [१०]

युक्त्वा हि देवहूतमा अश्वा अग्ने रथीरिव नि होता
 पूर्व्यः सदः। उत नो देव देवा अच्छा वोचो विदुष्टरः।
 श्रद्धिश्चा वार्या कृधि। त्व ह यद्यविष्ट्र सहसः सूनवाहुता।
 ऋतावा यज्ञियो भुवः। अयमग्निः सहस्रिणो वाजस्य
 शतिनस्पतिः। मूर्धा कवी रयीणाम्। तं नेमिमृभवो यथा

नमस्व॒ सह॑तिभिः। नेदी॑यो यु॒ज्ञम्॥६१॥

अ॒ङ्गिरः॒। तस्मै॑ नूनम॒भिद्य॑वे वा॒चा वि॒रूप॒ नित्य॑या। वृ॒ष्णे
चोद॑स्व सु॒ष्टुति॑म्। कमुं॑ ष्विदस्य॒ सेन॑या॒ग्नेरपा॑कच॒ख्यसः॑।
प॒णिं गोषु॑ स्तरामहे। मा नो॑ दे॒वानां॑ वि॒शः प्र॒स्नाती॑रि॒वो॒स्नाः।
कृ॒शं न हा॑सु॒रघ्नि॑याः। मा नः॑ स॒मस्य॑ दू॒ढ्यः परि॑द्वेष॒सो
अ॒ह॒तिः। ऊ॒र्मिर्न॑ नाव॒मा व॑धीत्। नम॑स्ते अ॒ग्र ओज॑से
गृ॒णन्ति॑ दे॒व कृ॑ष्टयः। अ॒मैः॥६२॥

अ॒मित्र॑म॒र्दय॑। कु॒वि॒थ्सु॒ नो ग॒विष्ट॑ये॒ऽग्ने सं॒वेषि॑षो
र॒यिम्। उरु॑कृदुरु॒ ण॑स्कृ॒धि। मा नो॑ अ॒स्मिन्म॑हा॒ध॒ने परा॑
व॒र्गार॒भृद्य॑था। सं॒वर्ग॑स॒ र॒यिञ्ज॑या। अ॒न्यम॑स्मद्वि॒या
इ॒यम॑ग्ने॒ सिष॑क्तु॒ दु॒च्छु॒ना। वर्धा॑ नो॒ अम॑व॒च्छवः॑।
यस्या॑जु॒षन्नम॑स्वि॒नः शमी॑म॒दुर्म॑खस्य वा। तं घेद॑ग्निर्वृ॒धाव॑ति।
पर॑स्या॒ अधि॑॥६३॥

सं॒वतो॑ऽव॒रास॑ अ॒भ्या त॑र। यत्रा॒हम॑स्मि॒ तास॑ अ॒वा वि॒द्वा
हि ते॑ पु॒रा व॒यम॑ग्ने पि॒तुर्य॑थाव॒सः। अधा॑ ते सु॒म्रमी॑महे।
य उ॒ग्र इ॒व शर्य॑हा ति॒ग्मशृ॑ङ्गो न व॒संगः॑। अ॒ग्ने पुरो॑
रु॒रोजि॑था। सखा॑यः सं वः स॒म्यश्च॑मिष॒स्तोमं॑ चा॒ग्रये॑।

वर्षिष्ठाय खिषीनामूर्जो नष्ट्रे सहस्वते। स॒स॒मिद्यु॒वसे
वृष॒न्नग्रे॒ विश्वान्य॑र्य आ। इ॒डस्प॒दे स॒मि॒ध्यसे॒ स नो॒ वसू॑न्या
भ॒र। प्रजा॑पते॒ स वे॒द सोमा॑पूषणे॒मौ दे॒वौ॥६४॥

य॒ज्ञम॒मैरधि॑ वृष॒न्नेका॒न्नवि॑शतिश्च॥११॥ [११]

उ॒शन्त॑स्त्वा ह॒वाम॑ह उ॒शन्तः॒ स॒मि॒धीम॑हि। उ॒शन्नु॑श॒त आ
व॑ह॒ पि॒तृन् ह॒विषे॒ अ॒त्त॒वे। त्व॑ सो॒म प्र॒चि॒कितो॑ मनी॒षा
त्व॑ रजि॒ष्ठम॑नु॒ नेषि॒ पन्था॑म्। तव॒ प्रणी॑ती पि॒तरो॑ न इ॒न्दो
दे॒वेषु॑ रत्न॑म॒भज॑न्त॒ धीराः॑। त्वया॒ हि नः॑ पि॒तरः॑ सो॒म पूर्वे॑
कर्मा॑णि च॒क्रुः प॑व॒मान॒ धीराः॑। व॒न्वन्न॑वा॒तः प॒रि॒धी॑ र॒पो॑र्णु
वी॒रेभि॑र॒श्वैर्म॑घवा॑ भव॥६५॥

नः। त्व॑ सो॒म पि॒तृभिः॑ संवि॒दानो॑ऽनु द्यावा॑पृथि॒वी आ
त॑त॒न्था। तस्मै॑ त इ॒न्दो ह॒विषा॑ वि॒धेम॑ व॒यः स्या॑म॒ पत॑यो
रयी॑णाम्। अ॒ग्नि॒ष्वात्ताः॑ पि॒तर॒ एह॑ ग॒च्छ॒त॒ सदः॑ सदः॑ सद॑त
सु॒प्रणी॑तयः। अ॒त्ता ह॒वी॑षि॒ प्रय॑तानि ब॒र्हिष्य॑था॒ रयि॑
सर्व॑वीरं दधात॑न। ब॒र्हिष॑दः पि॒तर ऊ॒त्य॑र्वा॒ग्नि॒मा वो॑ ह॒व्या
च॑कृ॒मा जु॑षध्वम्। त आ ग॒ताव॑सा॒ शन्त॑मे॒नाथा॑स्मभ्यम्॥६६॥

शं यो॒र॒र॒पो द॑धात। आ॒हं पि॒तृन्सु॑वि॒दत्रा॑ अ॒वि॒त्सि॒

नपांतश्च विक्रमंणश्च विष्णोः। बर्हिषदो ये स्वधया सुतस्य
 भजन्त पित्वस्त इहागमिष्ठाः। उपहूताः पितरो बर्हिष्येषु
 निधिषु प्रियेषु। त आगमन्तु त इह श्रुवन्त्वधि ब्रुवन्तु ते
 अवन्त्वस्मान्। उदीरतामवर उत्परांस उन्मध्यमाः पितरः
 सोम्यासः। असुम्॥६७॥

य ईयुरवृका ऋतज्ञास्ते नोऽवन्तु पितरो हवेषु।
 इदम्पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वासो य उपरांस ईयुः। ये
 पार्थिवे रजस्या निषत्ता ये वा नूनं सुवृजनांसु विख्यु।
 अधा यथा नः पितरः परांसः प्रत्नासो अग्न ऋतमांशुषाणाः।
 शुचीदयन्दीधितिमुक्थशासः ख्यामा भिन्दन्तो अरुणीरपं
 व्रन्। यदग्ने॥६८॥

कव्यवाहन पितृन् यक्ष्यतावृधः। प्र च हव्यानि
 वक्ष्यसि देवेभ्यश्च पितृभ्य आ। त्वमग्न ईडितो जातवेदो-
 ऽवाङ्मुव्यानि सुरभीणि कृत्वा। प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते
 अख्यन्नद्धि त्वं देव प्रयता हवींषि। मातली कव्यैर्यमो
 अङ्गिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्भिर्वावृधानः। यांश्च देवा वावृधुर्ये
 च देवान्स्वाहान्ये स्वधयान्ये मदन्ति॥६९॥

इ॒मं य॑म प्र॒स्त॒रमा॑ हि सी॒दाङ्गि॑रोभिः पि॒तृभिः॑ संवि॒दानः॑।
 आ त्वा॒ मन्त्राः॑ कवि॒श॒स्ता व॑हन्त्वे॒ना रा॑जन् ह॒विषा॑
 मादय॑स्व। अङ्गि॑रोभि॒रा ग॑हि य॒ज्ञियै॑भि॒र्यम॑ वैरू॒पैरि॑ह
 मादय॑स्व। वि॒व॑स्वन्तः॑ हु॒वे यः पि॑ता तेऽस्मिन् य॒ज्ञे
 ब॒र्हिष्या॑ निषद्य॑। अङ्गि॑रसो नः पि॒तरो॑ नव॑ग्वा अथ॑र्वा॒णो
 भृ॒गवः॑ सो॒म्यासः॑। तेषां॑ व॒यः सु॑म॒तौ य॒ज्ञिया॑ना॒मपि॑ भ॒द्रे
 सौम॑न॒से स्या॑म॥७०॥

भ॒वा॒स्मभ्य॑मसुं यद॑ग्रे म॒दन्ति॑ सौम॒न॒स एक॑ञ्च॥12॥—————[१२]

प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यतैष तै॑ य॒ज्ञं वै प्र॒जाप॑ते॒र्जाय॑मानाः प्रा॒जाप॑त्या यो वा अ॒य॑थादे॒वत॑मिष्ट॒र्गो
 नि॒ग्राभ्याः॑ स्थ॒ यो वै दे॒वाञ्जुष्टो॑ऽग्नि॒ना र॒यिमेका॑दश॥11॥ प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यत प्र॒जाप॑ते॒र्जाय॑माना
 व्या॒य॑च्छन्ते म॒ह्यमि॒मान्मा॒या मा॒यिना॑न्दि॒च॑त्वारि॑शत्॥42॥ प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यता॒ग्निः
 संमु॒द्रवा॑ससम्॥—————[१३]